

De positie van vrouwen uit etnische minderheden

Klaas Kloosterman

Uitgevoerd in opdracht van de dienst Onderwijs, Sport, Cultuur en Welzijn van de gemeente Groningen

Bureau Onderzoek, gemeente Groningen, september 2005

Bureau Onderzoek van de dienst Sociale Zaken en Werk van de gemeente Groningen heeft als kernactiviteiten instrumentontwikkeling voor en uitvoering van beleidsgericht onderzoek, het toegankelijk maken van grote hoeveelheden data uit verschillende bronnen, gegevensanalyse, projectevaluatie en dienstverlening op het gebied van overheidsmarketing

Samenvatting en conclusies

- Relatief gezien (ten opzichte van de autochtone bevolkingsgroep) wonen in de rest van Nederland, inclusief de plattelandsgebieden, drie maal zoveel Marokkaanse en Turkse vrouwen als in de stad Groningen.
- Groningen herbergt een relatief groot aandeel Antillianen (vooral mannen) dat zich hier rechtstreeks vanuit de Antillen vestigt.
- Vrouwen uit Groningen met een niet Nederlandse achtergrond maken ruim twee (Turkse vrouwen) tot vier keer (Antilliaanse vrouwen) zo vaak deel uit van éénuoudergezinnen dan hun Nederlandse seksegenoten.
- In de leeftijdscategorie 15-24 jaar (de schoolgerelateerde leeftijd) heeft twee procent van de vrouwen met een Nederlandse achtergrond minimaal een kind. Bij de andere bevolkingsgroepen ligt het percentage vijf tot tien keer hoger.
- In de leeftijdscategorie 25-34 jaar (de periode die gericht is op verkenning van de arbeidsmarkt) heeft bijna éénderde van de Nederlandse vrouwen de zorg voor minimaal één kind. Bij vrouwen met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond is dit aandeel ongeveer de helft. Bij Turken en Marokkanen komen we uit op ongeveer tweederde.
- Een meerderheid van de Turkse en Marokkaanse vrouwen in Groningen heeft maximaal basisonderwijs als opleiding, een substantieel deel daarvan heeft helemaal geen opleiding genoten. Surinaamse en Antilliaanse vrouwen zijn beduidend beter opgeleid, zij het nog iets minder dan de autochtonen.
- Het aandeel vrouwen zonder startkwalificatie bij met name de vrouwen ouder dan 25 jaar uit etnische minderheidsgroepen is enorm. Daar staat dan wel weer tegenover dat dit aandeel bij vrouwen in de leeftijd tot 25 jaar bij Turkse en Marokkaanse bijna gehalveerd is.
- Na voltooiing van het inburgeringstraject blijft van het merendeel van de vrouwen (62 procenten) de beheersing van de Nederlandse taal beneden het minimale streven van niveau 2.
- Opvallend is het grote verschil in arbeidsparticipatie tussen enerzijds de Turkse en Marokkaanse vrouwen (geringe) en anderzijds Surinaamse en Antilliaanse (veel grotere participatie).
- Zowel verhoudingsgewijs als absoluut is de werkloosheid onder jonge allochtonen (15-24) het hoogst. Meer dan eenderde van Surinaamse en Antilliaanse afkomst uit deze groep is op zoek naar werk.
- Turkse vrouwen zijn het vaakst aangewezen op een uitkering. Bijna één op de drie vrouwen binnen deze bevolkingsgroep is voor haar levensonderhoud afhankelijk van een uitkering. Ook voor de andere minderheidsgroepen geldt dat meer dan een kwart een uitkering heeft. Bij vrouwen met een Nederlandse achtergrond is dit ongeveer bij één op de tien het geval

- Van alle autochtone vrouwen met een uitkering is één op de drie afkomstig uit een eenoudergezin. Bij Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse vrouwen is dit in meer dan helft van alle gevallen het geval.
- Drie keer zoveel Antilliaanse vrouwen zitten in de bijstand en vijftien keer zoveel Antilliaanse vrouwen maken gebruik van BIB dan op grond van de verdeling in de bevolking zou mogen worden verwacht.

Inleiding

De integratie van etnische minderheden in de Nederlandse samenleving staat volop in de belangstelling. De positie van vrouwen uit de minderheden komt daarbij regelmatig ter sprake, zij het veelal beperkt tot die van moslimvrouwen. Bij vrouwen afkomstig uit minderheidsgroeperingen is vaak sprake van een dubbele hindernis die genomen dient te worden om volledig te kunnen functioneren binnen de Nederlandse samenleving. Natuurlijk moeten allochtone vrouwen dezelfde barrières overwinnen als alle immigranten uit een ander taal- en cultuurgebied. Daarnaast worden deze vrouwen nog al eens geconfronteerd met het feit dat de rol die ze van oudsher binnen het gezin en de samenleving vervulden anders is (en vooral anders gewaardeerd wordt) dan die ze in de Nederlands geacht worden te vervullen. Ook is er binnen de etnische groepen vaak sprake van verschillen tussen vrouwen onderling, zoals bijvoorbeeld tussen de eerste en tweede generatie.

Onder de noemer 'Emancipatie in estafette' publiceerde het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) in 2004 een studie die de positie van vrouwen uit etnische minderheden op een aantal maatschappelijke terreinen moest vaststellen. Onderwijs en participatie op de arbeidsmarkt zijn daarbij belangrijke onderdelen. Enerzijds baseerde het SCP zich daarbij op statistisch materiaal (o.a. verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek), anderzijds werd gebruik gemaakt van vragenlijsten, rechtstreeks voorgelegd aan vrouwen uit de minderheidsgroepen. De dienst OCSW van de gemeente Groningen heeft Bureau Onderzoek gevraagd de lokale situatie in kaart te brengen.

Parallel aan het onderzoek zal het bureau Radar een beleidsscan uitvoeren om het door de gemeente geïnitieerde beleid omtrent vrouwen uit minderheidsgroepen te inventariseren. Uitkomsten afkomstig uit zowel de bestands- als de beleidsanalyse zullen worden voorgelegd aan leden van de doelgroep en beleidsmakers binnen de driehoek werk-scholing-minderheden. De uitkomsten van deze gesprekken en een in samenwerking met Jasmijn en het Alfa-College te organiseren forum zullen leiden tot een aantal beleidsaanbevelingen die aan deze rapportage zullen worden toegevoegd.

Met de uiteenzetting in de vorige alinea is daarmee de structuur van dit rapport geschetst. Deze wordt gekenmerkt door een drietal onderdelen:

1. een bestandsanalyse van de positie van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen
2. een rapportage van de reacties, aanvullingen, duidingen etc. Van leden van de doelgroep op zowel de bestands- als beleidsanalyse
3. beleidsaanbevelingen op basis van de vorige twee onderdelen.

1. Bestandsanalyse

Om inzicht te verkrijgen in de mate waarin vrouwen uit etnische minderheden er in slagen hun plek te vinden in de gemeente Groningen en dan in het bijzonder binnen de gebieden (deelname aan) onderwijs en arbeidsmarkt, wordt onder meer gebruik gemaakt van de GBA, uitkeringsgegevens, werkloosheidsgegevens, onderwijs en inburgeringsgegevens.

Een groot deel van de gegevens is afkomstig uit gemeentelijke bestanden. Andere gegevens, zoals bijvoorbeeld opleidingsniveau, zijn echter niet beschikbaar en kunnen in principe alleen worden verkregen door de doelgroep te interviewen of hun een vragenlijst voor te leggen. Voor de landelijke rapportage 'Emancipatie in estafette' vervulde de vragenlijst 'Sociale Positie en Voorzieningsgebruik Allochtonen' (SPVA) een dergelijke functie. Het ontwikkelen, afnemen en verwerken van een dergelijke vragenlijst in de gemeente Groningen was om meerdere redenen geen haalbare optie.

In de bestandsanalyse wordt de situatie van Groningen met die van de rest van Nederland vergeleken, er worden steeds percentages getoond (hoe is de stand van zaken in Groningen t.o.v. de rest van het land) en aantallen (om hoeveel vrouwen gaat het nu precies, als naar bepaalde beleidsterreinen wordt gekeken). Op onderdelen waar geen exacte aantallen bekend zijn proberen we een verantwoorde schatting te maken. Hoe dit werkt kan het best aan de hand van een voorbeeld worden geïllustreerd: Uit landelijk onderzoek (ISEO, SPVA '02) bleek dat in Nederland in de leeftijdscategorie 25 tot en met 39 jaar, 73 procent van de Turkse vrouwen niet beschikte over een zogenaamde startkwalificatie (minimaal havo of tweede niveau MBO). Als we er van uitgaan dat Groningen niet afwijkt van het landelijk gemiddelde zou het in Groningen gaan om ongeveer 119 Turkse vrouwen.

Vanuit ontwikkelingen binnen de beslistheorie (zie o.a. Meerling, 1980) kan worden verdedigd dat een steekproefresultaat (SPVA, in dit geval) als meest optimale schatter kan gelden binnen een deelpopulatie (de gemeente Groningen), mits deze deelpopulatie niet te zeer afwijkt van het totaal. Bekende afwijkingen ten opzichte van landelijke verdelingen (bijvoorbeeld leeftijd, Groningen is een stad met veel studenten) zijn in de gepresenteerde resultaten verwerkt.

1. Persoonskenmerken van vrouwen uit etnische minderheden

In dit hoofdstuk wordt vooral gekeken naar de demografische kenmerken van de diverse bevolkingsgroepen. Leeftijdverdelingen, huishoudsamenstelling en ouderschap komen daarbij onder meer aan de orde.

In tabel 1 wordt de bevolking van de gemeente Groningen opgesplitst naar etniciteit, geslacht en leeftijd. Deze cijfers worden vergeleken met die die voor Nederland als geheel werden opgetekend.

Tabel 1 Bevolking naar etniciteit , geslacht en leeftijd (Nederland en Groningen)

Groningen	Autochtoon		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
0-14	12%	13%	27%	21%	36%	29%	23%	21%	25%	25%
15-24	21%	20%	22%	22%	21%	18%	21%	19%	27%	24%
25-39	24%	28%	32%	36%	28%	32%	24%	28%	26%	31%
40-64	28%	29%	17%	19%	10%	16%	27%	29%	20%	19%
65+	15%	10%	2%	3%	5%	6%	4%	3%	2%	1%
Tot. (N)	74.716	72.093	512	598	454	531	1.577	1.589	1.466	1.660
Nederland	Autochtoon		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
0-14	17%	18%	31%	31%	35%	32%	22%	25%	27%	29%
15-24	11%	12%	19%	17%	21%	18%	17%	18%	21%	21%
25-39	21%	22%	30%	30%	26%	28%	28%	26%	26%	27%
40-64	34%	35%	18%	19%	16%	19%	28%	27%	23%	21%
65+	17%	13%	2%	2%	2%	3%	5%	3%	3%	1%
Tot. (N)	6.653	6.501	164	178	140	156	167	154	66	64

* 1000

Uit de tabel valt te lezen dat zeventien procent van de vrouwelijke autochtonen in Nederland jonger is dan 15 jaar. In Groningen valt dat percentage lager uit, twaalf procent valt hier binnen deze leeftijdscategorie. Op basis van de tabel kan ook exact worden afgelezen hoeveel individuen in Groningen binnen bepaalde verdelingen van bevolkingsgroepen horen, zo wonen in Groningen 89 vrouwen van Turkse komaf, 17 procent van 512 (Totaal) in de leeftijdscategorie 40 tot en met 64.

Groningen is een studentenstad. Het duidelijkst zichtbaar is dit als we de percentages autochtonen in de leeftijdscategorie 15-24 vergelijken met die van Nederland in zijn totaliteit. Het percentage mannen (20 om 12 procent) en vrouwen (21 om 11 procent) in deze leeftijdscategorie is in Groningen bijna twee keer zo groot als in de rest van het land. Voor de andere bevolkingsgroepen in de tabel is het verschil met Nederland veel minder. Voor Marokkanen zijn deze percentages zelfs identiek aan de die van Nederland. Een eerste vingerwijzing met betrekking tot een geringere participatie van allochtone groepen binnen het HBO en universitair onderwijs.

Met behulp van de tabel kan natuurlijk ook worden berekend hoeveel personen binnen een bepaalde leeftijdscategorie in een bepaald gebied wonen. Zo wonen ongeveer 17 ($1.660 * 1$ procent) Antilliaanse mannen boven de 65 in de gemeente Groningen. Nederland als geheel telt plusminus 640 'bejaarde' Antilliaanse mannen.

Iets minder dan drie procent (17 / 640) van alle Antilliaanse bejaarden (mannen) woont dus in de gemeente Groningen.

Op basis van tabel 1 kun je ook vaststellen hoe groot het aandeel inwoners met een niet Nederlandse etniciteit in Groningen ten opzichte van de totale bevolking is. We komen dan uit op tabel 2.

Tabel 2 Bevolking naar etnische groep, geslacht en leeftijd (Nederland en Groningen)

	Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
Groningen	0,7%	0,8%	0,6%	0,7%	2,1%	2,2%	2,0%	2,3%
Nederland	2,5%	2,7%	2,1%	2,4%	2,5%	2,4%	1,0%	1,0%

Relatief gezien (ten opzichte van de autochtone bevolkingsgroep) wonen in de rest van Nederland, inclusief de plattelandsgebieden, ruim drie maal zoveel Marokkaanse en Turkse vrouwen dan in de stad Groningen(!). In de stad wonen iets minder Surinaamse vrouwen dan in de rest van het land, maar wel twee keer zoveel Antilliaanse vrouwen in vergelijking met landelijk gemiddelde. Niet in de figuur opgenomen, maar wel bekeken is de situatie rond Iraniërs en Irakezen. Het aandeel Iraniërs in Groningen is het dubbele van het landelijke gemiddelde. Het aandeel Irakezen ligt iets boven dat van de rest van het land.

Eerste en tweede generatie.

In de volgende tabel wordt onderscheid gemaakt in eerste en tweede generatie allochtonen, ook hierbij wordt de situatie zoals die geldt voor Groningen weer vergeleken met de rest van Nederland.

Tabel 3 Migrantentypen naar etnische groep en geslacht 15-64 jarigen (Nederland en Groningen).

Groningen								
	Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
2e generatie	27%	30%	35%	36%	35%	33%	18%	14%
1e generatie	73%	70%	65%	64%	65%	67%	82%	86%
Totaal (N)	363	456	268	346	1.155	1.221	1.069	1.235
Nederland								
	Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
2e generatie	28%	29%	30%	30%	33%	37%	27%	28%
1e generatie	72%	71%	70%	70%	67%	63%	73%	72%

Van de ruim 360 Turkse vrouwen in de leeftijdscategorie 15 tot en met 64 jaar is ruim een kwart in Nederland geboren, dit aandeel is vergelijkbaar met hetgeen geldt in het hele land. Bij Antillianen zijn we een duidelijke afwijking van het landelijke beeld, het aandeel 2^e generatie is beduidend lager dan het landelijk cijfer: Groningen herbergt dus een relatief groot aandeel Antillianen (vooral mannen) dat zich hier rechtstreeks vanuit de Antillen vestigt.

Huishoudens.

In tabel 4 wordt de verdeling naar huishouden van in Groningen woonachtige personen in de leeftijdscategorie 15 – 65 getoond. Alle inwoners worden hierbij

ingedeeld in één van de vijf hieronder aangegeven categorieën: men maakt deel uit van een gezin (vaders, moeders, kinderen) soms van een éénoudergezin (vooral moeders met kinderen), daarnaast vormt ongeveer een vijfde van de Groningers een éénpersoonshuishouden en een iets groter deel woont samen (zonder kinderen). Ongeveer één op de vier woont in een zogenaamd studentikoos huishouden, voornamelijk kamerbewoning.

Tabel 4 Inwoners (15-64) van de gemeente Groningen onderverdeeld naar type huishouden.

Groningen										
	Nederlands		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	Vrouw	man
Alleenstaand	18%	21%	6%	16%	6%	25%	15%	27%	12%	29%
Eenouder	7%	3%	19%	4%	25%	10%	25%	13%	28%	9%
Gezin	26%	27%	50%	48%	41%	35%	34%	32%	24%	23%
Samenwonend	23%	23%	12%	16%	12%	13%	15%	17%	12%	15%
Studentikoos	26%	25%	13%	15%	15%	18%	11%	11%	25%	25%

Vrouwen met een niet Nederlandse achtergronden maken ruim twee (Turkse vrouwen) tot vier keer (Antilliaanse vrouwen) zo vaak deel uit van éénoudergezinnen dan hun Nederlandse seksegenoten. Van de Nederlandse vrouwen woont 33 procent van de vrouwen in een huishouden met kinderen (gezinnen, inclusief éénouder). Voor de andere bevolkingsgroepen geldt dat in vijftig tot tachtig procent van de gevallen kinderen deel uitmaken van dat huishouden.

Ouderschap.

In de onderstaande tabel staat het percentage ouders aangegeven per bevolkingsgroep en per leeftijdscategorie. Er worden zowel gegevens van vaders en moeders aangegeven. Opvallend zijn de verschillen tussen de geslachten: stevast valt het percentage vaders per leeftijdscategorie lager uit dan het percentage moeders. Dit heeft te maken met het gegeven dat gemiddeld genomen bij de geboorte van kinderen mannen ouder zijn dan hun partner, maar nog meer met het feit dat van een gedeelte van de kinderen de natuurlijke vader het kind niet erkent.

Tabel 5 Inwoners (15-65) van de gemeente Groningen naar leeftijdscategorie met minimaal één kind

Groningen										
	Nederlands		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man
15-24	2%	1%	17%	3%	14%	4%	11%	2%	16%	3%
25-34	28%	17%	65%	30%	63%	29%	48%	28%	50%	25%
>35	62%	56%	88%	75%	79%	69%	79%	60%	79%	47%

In de leeftijdscategorie 15-24 jaar (de schoolgerelateerde leeftijd) heeft twee procent van de vrouwen met een Nederlandse achtergrond minimaal een kind. Bij de andere bevolkingsgroepen ligt het percentage vijf tot tien keer hoger.

In de leeftijdscategorie 25-34 jaar (de periode die gericht is op verkenning van de arbeidsmarkt) heeft bijna éénderde van de Nederlandse vrouwen de zorg voor minimaal één kind. Bij vrouwen met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond is dit aandeel ongeveer de helft. Bij Turkse en Marokkaanse vrouwen komen we uit op ongeveer tweederde.

2. Onderwijs

Nog steeds ligt het gemiddelde opleidingsniveau van de hier besproken minderheidsgroepen lager dan dat van de autochtone bevolking. In de volgende tabel worden allereerst de in het onderzoek Emancipatie in estafette (SCP, 2004) vastgestelde landelijke percentages vermeld. Op basis van deze percentages wordt geschat hoeveel personen binnen Groningen in de diverse opleidingsniveaus vallen. Deze onderdelen staan in het tweede gedeelte van de tabel.

Tabel 6 Gerealiseerd opleidingsniveau van 15 – 64 jarige niet schoolgaande vrouwen, naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen)

	max. bao	vbo/mavo	mbo/havo	hbo / wo	
		waarvan geen onderwijs			
Turks	61%	19%	19%	17%	3%
Marokkaans	63%	39%	13%	19%	5%
Surinaams	25%	6%	33%	30%	13%
Antilliaans	22%	4%	34%	27%	18%
Autochtoon	10%		25%	41%	24%
Turks	180	56	56	50	9
Marokkaans	148	92	31	45	12
Surinaams	236	57	311	283	122
Antilliaans	184	34	285	226	151
Autochtoon	4.530		11.326	18.575	10.873
totaal	5.279	238	12.008	19.178	11.167

Een meerderheid van de Turkse en Marokkaanse vrouwen in Groningen heeft maximaal basisonderwijs als opleiding, een substantieel deel daarvan heeft helemaal geen opleiding genoten. Surinaamse en Antilliaanse vrouwen zijn beduidend beter opgeleid, zij het nog iets minder dan de autochtonen.

Recent onderzoek (Gijsberts 2003a) toont aan dat het opleidingsniveau in Nederland nog steeds een stijgende lijn vertoont. Deze stijging is bij etnische minderheden nog duidelijker zichtbaar dan bij de autochtonen: m.a.w. de achterstand ten opzichte van de Nederlandse bevolkingsgroep wordt enigszins verkleind. Opvallend is wel het volgende fenomeen: Bij mensen met een Nederlandse achtergrond stijgt het gemiddelde opleidingsniveau bij vrouwen sneller dan bij mannen (inhaalslag?). Bij Allochtonen ligt het net andersom: het opleidingsniveau onder mannen stijgt sneller dan dat bij vrouwen. Het lijkt erop dat hier sprake is van een getrapte emancipatie. Eerst nadat de mannelijke populatie tot op zekere hoogte een bepaald opleidingsniveau heeft bereikt komen de vrouwen aan bod.

Eerste en tweede generatie.

Het is waarschijnlijk dat leden afkomstig uit etnische minderheden die al langer in Nederland verblijven gemiddeld gezien meer profiteren van maatschappelijke instituties (zoals onderwijs) dan andere. In de onderstaande tabel vergelijken we eerste en tweede generatie minderheden m.b.t. het aandeel binnen die groepen dat maximaal basisonderwijs heeft gevolgd.

Tabel 7 Vrouwen 15 – 64 met alleen een basisschoolopleiding, naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen).

		Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans
Nederland	1e generatie	65%	68%	25%	21%
	2e generatie	10%	8%	9%	9%
Groningen	1e generatie	172	118	187	185
	2e generatie	9	7	33	14
Totaal		181	125	220	198

In zijn algemeenheid geldt dat het opleidingsniveau bij een tweede generatie allochtonen behoorlijk hoger ligt dan dat van de eerste generatie. Een soort van generatie gebonden emancipatie. Het meest duidelijk zichtbaar is dit bij Turkse en Marokkaanse vrouwen. Van de eerste generatie heeft ruim meer dan de helft alleen basisonderwijs genoten bij de tweede generatie ligt dit aandeel (ruim) beneden de 10 procent. In absolute aantallen hebben we het dan binnen Groningen om enkele tientallen vrouwen als het gaat om de tweede generatie, maar om enkele honderden vrouwen als het de eerste generatie betreft.

Leeftijd

Tweede generatie allochtonen zijn vooralsnog gemiddeld genomen jonger dan de eerste generatie. Op den duur zal dit verschil natuurlijk steeds kleiner worden. Om deze, maar ook andere redenen (emancipatie is zowel een generatie gebonden, als een zich in de tijd ontwikkelend fenomeen) is het interessant om te kijken of er grote verschillen tussen leeftijdsgroepen bestaan in het opleidingsniveau. Landelijk onderzoek (SPVA) levert een aantal interessante gezichtspunten op. Binnen minderheidsgroepen is het verschil in opleiding tussen mannen en vrouwen nagenoeg verdwenen. De schrijvers van dit rapport concluderen dan ook dat 'de emancipatie van vrouwen uit de minderheden ten opzichte van de mannen uit de eigen etnische groep goeddeels als voltooid beschouwd kan worden'. Er is echter nog wel een verschil ten opzichte van autochtone vrouwen. Om enig zicht te krijgen in hoeverre er nog sprake is van een achterstand kijken we naar het aantal vrouwen binnen groepen zonder startkwalificatie.

Startkwalificatie

Het begrip 'Startkwalificatie' is een algemene aanduiding waarin een, in ieder geval wat betreft opleiding, aannemelijke kans op het verkrijgen van betaald werk ligt verdisconteerd. Een startkwalificatie komt overeen met een havo- of vwo-diploma, dan wel een voltooide basisberoepsopleiding (het tweede niveau van het mbo). Zoals uit tabel 8 duidelijk wordt is het aandeel vrouwen zonder startkwalificatie bij met name de vrouwen ouder dan 25 jaar uit etnische minderheidsgroepen enorm. Daar staat dan wel weer tegenover dat dit aandeel bij vrouwen in de leeftijd tot 25 jaar bij Turken en Marokkanen veel lager uitvalt.

Tabel 8 Vrouwen 15 – 64 zonder startkwalificatie, naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen).

		Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans	Autochtoon
Nederland	15-24	42%	40%	38%	40%	24%
	25-39	73%	68%	44%	41%	20%
	40-64	93%	95%	62%	61%	45%
Groningen	15-24	47	38	129	157	3.783
	25-39	119	86	170	156	3.591
	40-64	83	44	267	180	9.335
	Totaal	248	168	565	493	16.709

Het aandeel vrouwen zonder startkwalificatie bij Turken en Marokkanen is bij vrouwen in de categorie 15-24 is voor het eerst vergelijkbaar met dat van Surinaamse en Antilliaanse vrouwen. Absoluut gezien (minder dan 400) valt het aantal jonge vrouwen zonder startkwalificatie nog in het niet bij allochtone vrouwen (ongeveer 3.800). Opvallend is dat alleen bij autochtonen het aandeel jongeren, 15 tot en met 24 jaar, zonder startkwalificatie hoger uitvalt dan dat in andere leeftijdscategorieën. Uit een regressieanalyse uitgevoerd op bestanden afkomstig uit het SVPA onderzoek bleek dat naast land van herkomst, leeftijd, migrantentype (eerste of tweede generatie) het land van opleiding (herkomstland versus Nederland) en het opleidingsniveau van de ouders van belang bij het realiseren van een bepaald opleidingsniveau.

Zo hebben Turkse en Marokkaanse vrouwen vaak alleen een basis-(of zelfs geen) opleiding genoten in het land van herkomst. Ook hebben de ouders van leden van deze twee minderheidsgroeperingen vaak geen of een lage opleiding. De verwachting is dan ook dat Turkse en Marokkaanse vrouwen hun opleidingsachterstand op andere bevolkingsgroepen zullen verkleinen. Uit de tabel valt af te lezen dat dit voor de leeftijdscategorie 15 – 24 al het geval is. Het betreft hier vooral tweede generatie allochtonen die in Nederland onderwijs hebben gevolgd.

Schooluitval

Het al dan niet behalen van een startkwalificatie houdt ook direct verband met schooluitval (voortijdig schoolverlaten). Bij Turkse en Marokkaanse jonge vrouwen is die de laatste jaren sterk teruggelopen. Die uitval komt daarbij in de buurt van ander minderheidsgroepen. Voortijdig schoolverlaten komt bij Turkse en Marokkaanse mannen vaker voor dan bij vrouwen.

Evenals bij schooluitval doen allochtone mannen het bij het behalen van een diploma in het hoger onderwijs vaak minder goed dan vrouwen afkomstig uit deze groepen. Op basis van gegevens van het Centraal Register Ingeschreven Hoger Onderwijs (CRIHO) blijkt dat van de instromers in het hoger onderwijs (1995) 43 procent van de Marokkaanse mannen binnen acht jaar een diploma hadden gehaald. Bij vrouwen lag dit aandeel op 60 procent. Bij Turken lag de verhouding mannen / vrouwen met een diploma op zak op 39 versus 56 procent.

Taalbeheersing

Nauw gerelateerd aan onderwijs en opleiding is het door allochtonen verworven taalniveau. Van vooral een deel van de eerste generatie vrouwen zijn hiervan scores bekend. Sinds het van kracht raken van de Wet Inburgering Nederland (WIN) eind jaren 90 is elke Nieuwkomer verplicht tot het volgen van een inburgeringscursus. Taalonderwijs is de centrale component van die cursussen. Aangezien vrouwen die al

voor de totstandkoming van de wet in Nederland woonden vaak ook de Nederlandse taal slecht beheersen, hebben in het kader van de oudkomersregeling ook veel van deze vrouwen alsnog een inburgeringscursus gevolgd. Deze cursussen, in ieder geval de taalcomponent, worden verzorgd door de plaatselijke ROC's het Noorderpoortcollege en het Alfa-college. Landelijk zijn alle ROC's die deze cursussen verzorgen verplicht het beginniveau van de taalvaardigheid (voor aanvang van de cursus) en het eindniveau vast te leggen. Daarbij wordt apart gekeken naar spreken, luisteren, schrijven en lezen. Voor een deel zijn deze scores gedigitaliseerd en verzameld door het Bureau Inburgering van de gemeente Groningen. Het overzicht van deze scores is terug te vinden in tabel 9.a.

Tabel 9.a Taalniveau van vrouwen die in het kader van een inburgeringstraject zijn vastgesteld, gemiddelde over de onderdelen spreken, luisteren, schrijven en lezen (begintoets).

Totaal begin	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	59%	26%	12%	3%	171
Antilliaans / Arubaans	13%	47%	27%	13%	123
Aziatisch	73%	20%	5%	3%	558
Marokkaans	87%	13%			92
Noord-Mediterraans	65%	29%	6%		68
Oost-Europees	67%	21%	6%	6%	283
Turks	75%	23%	2%		60
Zuid/midden Amerika	64%	23%	9%	5%	128
Zuid-Mediterraans	85%	15%			52
Totaal	1.007	354	114	60	1.535
	66%	23%	7%	4%	

Per individu worden er vier scores op respectievelijk de verschillende taalonderdelen vastgelegd. In de tabel vinden we dus scores van iets minder dan 400 inburgeraars terug. Voor tweederde van deze inburgeraars gold dat de beheersing van de Nederlandse taal bij aanvang van het inburgeringstraject nihil, tot totaal afwezig was (niveau 0). Bij negen van de tien vrouwen is de beheersing van het Nederlands beneden de door de WIN gestelde minimum (niveau 2) dat geldt als na te streven basisniveau bij het creëren van een goede uitgangspositie voor het verwerven van economische zelfstandigheid. De uitgangspositie van Marokkaanse vrouwen bij het taalonderwijs zijn het slechtst, een klein gedeelte wordt ingeschaald op niveau 1, het overgrote deel op niveau 0. De uitgangspositie van Turkse vrouwen is iets gunstiger. Antilliaanse vrouwen zijn van oudsher natuurlijk meer vertrouwd met de Nederlandse taal. Toch scoort de helft vooraf nog onder het basisniveau 2.

Na afloop van de inburgeringscursus wordt bij de deelnemers opnieuw de beheersing van het Nederlands getoetst. De daar vastgestelde scores staan gerubriceerd in tabel 9.b.

Tabel 9.b Taalniveau van vrouwen die in het kader van een inburgeringstraject zijn vastgesteld, gemiddelde over de onderdelen spreken, luisteren, schrijven en lezen (eindtoets).

Totaal eind	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	28%	43%	25%	4%	120
Antilliaans / Arubaans	6%	35%	42%	17%	95
Aziatisch	30%	40%	23%	6%	405
Marokkaans	38%	38%	25%		48
Noord-Mediterraans	23%	42%	27%	8%	64
Oost-Europees	12%	38%	38%	13%	213
Turks	50%	17%	17%	17%	24
Zuid/midden Amerika	13%	20%	45%	22%	100
Zuid-Mediterraans	74%	26%			39
Totaal	274	406	323	105	1108
	25%	37%	29%	9%	

Na voltooiing van het inburgeringstraject blijft bij het merendeel van de vrouwen (62 procent) de beheersing van de Nederlandse taal beneden het minimale streven van niveau 2. Bij vrouwen uit de Zuid Mediterrane landen zoals Algerije en Tunesië geldt dit zelfs voor alle vrouwen. Bij de Marokkaanse en Turkse vrouwen haalt respectievelijk 25 procent en 34 procent de gestelde norm van niveau 2. Opvallend goede resultaten bereiken vrouwen uit Zuid- en Midden Amerika, zeker gezien hun uitgangspositie (zie tabel 9a). Bij ruim eenderde van de vrouwen die een inburgering volgen blijft het taalniveau gelijk aan wat ze voor aanvang van de cursus hadden.

Het moge duidelijk zijn dat het ambitieniveau met betrekking tot het realiseren van een bepaald niveau van taalbeheersing momenteel nog niet strookt met de behaalde resultaten. Of daarbij de mogelijkheden van de cursisten om dat niveau te behalen of de kwaliteit van het onderwijs werden overschat, of een combinatie van beiden wellicht, is niet duidelijk. Dat het hier gaat om vrouwelijke inburgeraars is geen bepalende factor. Uit eerder onderzoek (Kloosterman, 2005) bleek dat mannelijke oud- en nieuwkomers niet beter presteren. Ook landelijk worden min of meer gelijke scores waargenomen. Van Rijn en Zorlu (2005) constateren dat "ruim 40% van de afronders niveau 2 bereikt of hoger, ongeveer een derde bereikt niveau 1 en een kwart blijft bij afronding steken op niveau 0". Volgens hen houdt dat in dat bijna 60% van de afronders niet in aanmerking komt voor de meeste vervolgtrajecten, omdat daarvoor minimaal niveau 2 is vereist. De bereikte taalvaardigheid van een groot deel van de inburgeraars is onvoldoende om aansluiting bij een vervolgopleiding te vinden of op de arbeidsmarkt te participeren.

3. Werk en inkomen

Een van de doelstellingen van het emancipatiebeleid is het bewerkstelligen van een grote mate van economische zelfstandigheid onder (allochtone) vrouwen. Landelijk gezien is het streven dat in 2010 65 procent van de vrouwen tussen de vijftien en vijfenzeftig jaar een betaalde baan heeft. In dit hoofdstuk wordt bekeken in hoeverre Groningen is gevorderd bij het realiseren van deze doelstelling.

Allereerst kijken we naar de hoofdactiviteit van vrouwen binnen etnische groepen.

Tabel 10 Hoofdactiviteit van vrouwen 15 – 64, naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen).

Nederland	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans
werkend	27%	27%	71%	51%
werkzoekend	6%	4%	8%	8%
huisvrouw	43%	48%	1%	15%
arbeidsongeschikt	8%	4%	5%	5%
student	14%	16%	12%	18%
anders	2%	1%	3%	3%

Groningen	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans
werkend	98	72	820	545
werkzoekend	22	11	92	86
huisvrouw	156	129	12	160
arbeidsongeschikt	29	11	58	53
student	51	43	139	192
anders	7	3	35	32

Opvallend is het grote verschil in arbeidsparticipatie tussen enerzijds de Turkse en Marokkaanse vrouwen en anderzijds Surinaamse en Antilliaanse. Dit heeft echter geen gevolgen voor het aantal vrouwen dat werk zoekt. Ook dat aandeel ligt hoger bij Turken en Marokkanen. Het verschil wordt gemaakt door het aantal vrouwen dat het huishouden als voornaamste taak ervaart. In de gemeente Groningen zijn volgens deze afgeleide aantallen ongeveer tweehonderd vrouwen afkomstig uit minderheidsgroepen op zoek naar werk.

Er is nog een belangrijk verschil in arbeidsparticipatie bij de diverse groepen. Voor Turken en Marokkanen geldt dat de arbeidsparticipatie van de tweede generatie vrouwen ongeveer verdubbeld is ten opzichte van de eerste generatie. Bij Surinamers en Antillianen is de participatie van tweede generatie vrouwen juist geringer.

Werkloosheid

In tabel 11 wordt een beeld geschetst van de werkloosheid onder vrouwen uit etnische minderheden. Het handelt hier om de groep vrouwen die minder dan 12 uur werkt en actief op zoek is naar een baan van in ieder geval meer dan die 12 uur.

Tabel 11 Werkloze /werkzoekende vrouwen naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen).

Nederland	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans
15 – 24 jaar	18%	15%	33%	37%
25 – 39 jaar	18%	14%	10%	10%
40 - 64 jaar	#	#	8%	13%
Groningen	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans
15 – 24 jaar	20	14	112	145
25 – 39 jaar	29	18	39	38
40 - 64 jaar			34	38

= te kleine aantallen

Zowel verhoudingsgewijs als absoluut is de werkloosheid onder jonge allochtonen het hoogst. Meer dan eenderde van Surinaamse en Antilliaanse afkomst uit deze groep is op zoek naar werk. De percentages en ook de aantallen liggen in deze tabel hoger dan het aantal werkzoekenden in de vorige tabel. De gegevens uit die tabel hadden betrekking op de door de ondervraagden als zodanig benoemde hoofdactiviteit. Tabel 11 handelt over het gegeven of een persoon überhaupt werkloos is.

Allochtone vrouwen met een uitkering

Het CBS verzamelt met enige regelmaat cijfermateriaal omtrent de aantallen gebruikers van regelingen binnen de sociale zekerheid. In tabel 12 staan de landelijke percentages per etnische groep aangegeven die van de diverse regelingen gebruik maken.

Tabel 12 Vrouwen met een uitkering naar etnische groep en percentages (Nederland) en afgeleide aantallen (Groningen)

	Totaal	AOW	Bijstand	WW
Turks	30%	12%	15%	3%
Marokkaans	25%	5%	19%	1%
Surinaams	25%	9%	14%	2%
Antilliaans	28%	4%	23%	1%
Autochtoon	11%	7%	3%	1%
Turks	140	44	85	11
Marokkaans	102	13	86	3
Surinaams	339	105	211	23
Antilliaans	322	43	268	11
Autochtoon	8.097	3.846	3.702	549
Totaal (excl. Autochtoon)	903	204	650	48

Turkse vrouwen zijn het vaakst aangewezen op een uitkering. Bijna één op de drie vrouwen binnen deze bevolkingsgroep is voor haar levensonderhoud afhankelijk van een uitkering. Ook voor de andere minderheidsgroepen geldt dat meer dan een kwart een uitkering heeft. Bij vrouwen met een Nederlandse achtergrond is dit ongeveer bij

één op de tien het geval. Uit de percentages blijkt ook dat vooral de bijstand een regeling is waar vrouwen uit minderheidsgroepen gebruik van maken. In de tabel staan de aantallen vrouwen met een bijstandsuitkering vet afgedrukt. Dit is zo gedaan omdat deze aantallen niet zijn afgeleid maar afkomstig zijn uit het bestand van de dienst SoZaWe. Aangezien deze aantallen bekend zijn kunnen we de landelijke gemeten percentages vergelijken met de gemeentelijke. Dit doen we in de onderstaande figuur.

Tabel 13 Percentages vrouwen met een bijstandsuitkering naar etnische groep in Nederland en Groningen.

	Nederland	Groningen
Turks	15%	23%
Marokkaans	19%	32%
Surinaams	14%	18%
Antilliaans	23%	25%
Autochtoon	3%	7%

Wat gelijk opvalt, is dat de percentages bijstandsgerechtigden voor alle getoonde bevolkingsgroepen in de gemeente Groningen hoger uitvallen dan landelijk. Groningen telt dus relatief veel bijstandsgerechtigden. Het aandeel autochtonen met een uitkering ligt zelfs twee keer zo hoog dan in de rest van Nederland. De percentages Antilliaan / Arubaanse en Surinaamse vrouwen met een uitkering liggen iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Die van Turkse en Marokkaanse vrouwen beduidend hoger.

Afstand tot de arbeidsmarkt.

Bij werklozen en uitkeringsgerechtigden wordt in de regel gekeken hoe groot de kans is dat ze weer (snel) terug kunnen keren op de arbeidsmarkt. Om die kans vast te leggen is een aantal instrumenten ontwikkeld; de 'fasering' is daarvan het meest gebruikt. Personen worden daarbij ingedeeld in de categorieën Fase 1 tot en met Fase 4. Fase 1 en Fase 2 representeren een relatief kleine afstand tot de arbeidsmarkt, de verwachting is dat deze personen redelijk makkelijk weer aan het werk komen. Fase 3 en vooral Fase 4 geven een grote afstand tot de arbeidsmarkt weer. In tabel 8 wordt aangegeven hoe de indeling naar fasering voor de bijstandsgerechtigden van de gemeente Groningen uitvalt. Personen met de indicatie GAP hebben **Geen ArbeidsPlicht**. Cliënten met de indeling NTB moeten nog geclassificeerd worden (**Nader Te Bepalen**).

Tabel 14 Fasering bijstandsgerechtigde vrouwen naar etnische groep (Groningen).

	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans	Autochtoon
Fase 1	2%	7%	7%	5%	8%
Fase 2	11%	5%	2%	5%	6%
Fase 3	18%	10%	22%	28%	16%
Fase 4	39%	30%	37%	26%	38%
GAP	24%	40%	28%	27%	27%
NTB	7%	8%	4%	8%	5%
Totaal	85	86	207	266	3701

Opvallend in de tabel is het grote aandeel Marokkaanse vrouwen zonder arbeidsplicht (40 procent). Ook valt op dat het aandeel vrouwen met een relatief korte afstand tot de arbeidsmarkt (Fase 1 en Fase 2) voor de verschillende groepen nauwelijks verschillen. Het hier opgeroepen beeld is niet in overeenstemming met het algemeen

ervaren idee dat vrouwen uit minderheidsgroeperingen wel degelijk een grotere afstand hebben richting arbeidsmarkt dan autochtone vrouwen. Recentelijk wordt dan ook van meerdere kanten aan de betrouwbaarheid van dit meetinstrument getwijfeld.

Opleidingsniveau

Bovenstaande twijfel aan de betrouwbaarheid van de fasering wordt nog eens onderstreept als we het opleidingsniveau van de diverse groepen met elkaar gaan vergelijken (toch een bepalende component met betrekking tot de afstand tot de arbeidsmarkt). Bij iets meer dan tachtig procent van de bijstandsccliënten van de gemeente Groningen staat een opleidingsniveau aangegeven. Tabel 15 vat deze scores samen

Tabel 15 Opleidingsniveau bijstandsgerechtigde vrouwen naar etnische groep (Groningen).

	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans	Autochtoon
Geen / basisschool	37%	42%	29%	20%	20%
LBO - VWO	42%	48%	53%	68%	51%
HBO / WO	4%	2%	4%	3%	15%
Onbekend	18%	9%	13%	9%	13%
Totaal	85	86	207	266	3701

Van de Marokkaanse vrouwen met een bijstandsuitkering heeft ruim 40 procent geen -, of alleen een basisonderwijs gevolgd. Beduidend meer autochtone vrouwen hebben, zoals min of meer verwacht, een hogere opleiding genoten dan de andere groepen.

Trajecten naar werk

Het bevorderen van uitstroom is één van de belangrijkste taken voor de dienst Sociale Zaken en Werk. Eén van de middelen die worden ingezet om dit streven kracht bij te zetten is het zogenaamde 'traject naar werk'. Door middel van scholing, advisering en begeleiding wordt geprobeerd bijstandsgerechtigden het betreden van de arbeidsmarkt te vergemakkelijken. In tabel 16 wordt aangegeven aan wie dergelijke trajecten werden aangeboden en wat het resultaat was van het doorlopen van een dergelijk traject.

Tabel 16 Bijstandsgerechtigde vrouwen naar etnische groep, al dan niet met een traject naar werk (Groningen).

	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans	Autochtoon
Geen traject	55	60	144	148	2.627
Wel traject	30	26	63	118	1.074
<i>actief</i>	26	22	47	106	829
<i>afgerond</i>	4	2	10	6	119
<i>Niet afgemaakt</i>		2	6	6	126
Totaal	85	86	207	266	3.701

Vrouwen in de bijstand uit de diverse groepen worden ongeveer evenveel trajecten naar werk aangeboden. Antilliaanse vrouwen zitten iets vaker op traject. De extra aandacht die deze groep binnen de gemeente Groningen krijgt is hier waarschijnlijk debet aan.

4. Huishoudens / meervoudige problematiek

Multi-probleemgezinnen

Onlangs heeft Bureau Onderzoek van de Gemeente Groningen (2005, Vosselman e.a.) onderzoek verricht naar zogenaamde multi-probleemgezinnen binnen de gemeente. Kenmerkend voor multi-probleemgezinnen zijn volgens de auteurs dat de ervaren problemen veelvuldig zijn, complex zijn en chronisch van aard. De problemen bij deze gezinnen kenmerken zich veelal door gebrekkige opvoedingsvaardigheden, schulden en psychiatrische verschijnselen.

Binnen deze huishoudens kwamen ruim anderhalf keer zoveel ouders voor met een niet-Nederlandse achtergrond, dan op basis van de verhouding van alle huishoudens in de stad mocht worden verwacht. Het aandeel Surinaamse ouders ligt drie keer hoger dan dat van alle Surinaamse gezinnen in de stad. Dat van de Antilliaanse vijf keer zo hoog.

Ondanks het gegeven dat in meer dan een derde van deze gezinnen in ieder geval één van de ouders een niet Nederlandse achtergrond heeft, werden door de leden van de expertmeeting, die in opvolging van het onderzoek werd georganiseerd, geen specifieke aanbevelingen voor deze groep gezinnen met een niet Nederlandse achtergrond geformuleerd.

Type huishouden

Allereerst geven we hier de verdeling van de groepen vrouwen naar type huishouden waar zij deel van uitmaken. Tevens vermelden wij de gemiddelde grootte van die huishoudens voor die specifieke groep.

Tabel 17 Vrouwen (15-64) wonende in de gemeente Groningen onderverdeeld naar type huishouden en gemiddeld aantal personen binnen dat huishouden.

Groningen	Nederlands		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans	
	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang
Alleenstaand	18%	1	6%	1	6%	1	15%	1	12%	1
Eenouder	7%	2,6	19%	2,8	25%	3,1	25%	2,8	28%	2,8
Gezin	26%	3,9	50%	4,3	41%	4,5	34%	3,9	24%	4,1
Samenwonend	23%	2,1	12%	2,5	12%	1,9	15%	2,2	12%	2,1
Studentikoos	26%	1,3	13%	1,3	15%	1,6	11%	1,3	25%	1,3

Marokkaanse huishoudens zijn door de bank genomen iets groter dan de huishoudens van de andere bevolkingsgroepen, maar de verschillen onderling zijn klein. Meer verschil is er in het voorkomen van het type huishouden bij de verschillende groepen. Zo vinden we bij de vrouwen uit de minderheidsgroepen relatief veel (eenouder)gezinnen. Vrouwen met een Nederlandse achtergrond wonen relatief veel samen of wonen op zichzelf.

Huishoudens met een uitkering

Tabel 18 lijkt uiterlijk veel op 17. Voor deze tabel hebben we de huishoudens geselecteerd die voor hun inkomen afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de absolute aantallen van de onderscheiden huishoudens vermeld.

Tabel 18 Vrouwen (15-64) met een bijstandsuitkering wonende in de gemeente Groningen onderverdeeld naar type huishouden en gemiddeld aantal personen binnen dat huishouden.

Groningen											
	Nederlands		Turks		Marokkaans		Surinaams		Antilliaans		
	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang	perc.	omvang	
Alleenstaand	38%	1.391	12%	10	9%	8	26%	53	17%	44	
Eenouder	34%	1.250	45%	38	51%	44	52%	108	53%	140	
Gezin	12%	427	36%	31	29%	25	12%	25	18%	47	
Samenwonend	10%	357	5%	4	6%	5	8%	16	7%	19	
Studentikoos	7%	276	2%	2	5%	4	2%	5	6%	16	
		3.701		85		86		207		266	

Van alle autochtone vrouwen met een uitkering is één op de drie afkomstig uit een eenoudergezin. Bij Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse vrouwen is dit in meer dan helft van alle gevallen het geval.

Multi-probleemgezinnen

De methodiek die in de gemeente Groningen werd ontwikkeld om een zogenaamd 'Multi-probleemgezin' te identificeren kan als volgt worden omschreven: Huishoudens worden als Multi-probleemgezin benoemd als ze aan één of meer van de hier aangegeven criteria voldoen:

1. Gezin is aangesloten bij het project Basiszorg in de Buurt. Basiszorg in de Buurt is opgericht om zorg te leveren aan multi-probleemgezinnen.
2. Voorkomen in minimaal drie registratiesystemen uit de lijst van zes hulpverleningsvoorzieningen.
3. Bekend zijn als multi-probleemgezin bij zorgnetwerken, maar niet bij hulpverlening.

In de volgende tabel staat per bevolkingsgroep het aandeel huishoudens dat als multi-probleemgezin is geïdentificeerd.

Tabel 19 Percentages vrouwen (15 – 65) met een bijstandsuitkering, ondersteuning krijgen vanuit BIB en/of deel uitmaken van een multi-probleemgezin naar etnische groep in Groningen.

	Aantal	Percentage totaal	Percentage bijstand	Percentage BIB	Percentage Multiprobleem
Turks	363	1%	2%	*	*
Marokkaans	268	0%	2%	*	*
Surinaams	1.155	2%	5%	*	9%
Antilliaans	1.069	2%	6%	29%	15%
Autochtoon	54.461	95%	85%	60%	74%
Totaal	57.316				

* te kleine aantallen om verantwoorde uitspraken over te doen

Een tabel als tabel 19 laat zich als volgt lezen. De 1.069 Antilliaanse vrouwen vormen samen twee procent van alle in Groningen wonende vrouwen in de leeftijd van 15-65. Van het aantal vrouwen in de bijstand, daarentegen maken Antillianen zes procent deel uit. Bij vrouwen die deel uitmaken van een gezin dat ondersteunt wordt door Basiszorg in de Buurt is het aandeel gestegen naar 29 procent. Als je dit statistisch

interpreteert kun je zeggen dat er drie keer zoveel Antilliaanse vrouwen in de bijstand zitten en vijftien keer zoveel Antilliaanse vrouwen gebruik maken van BIB dan op grond van de verdeling in de bevolking zou mogen worden verwacht. In gewoon Nederlands heet het dat relatief veel Antilliaanse vrouwen een bijstandsuitkering hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en dat relatief erg veel Antilliaanse vrouwen gebruik maken van Basiszorg in de Buurt. Ook andere groepen vrouwen afkomstig uit minderheidsgroepen zijn oververtegenwoordigd in de bijstand, BIB en in de als zodanig geformuleerde multi-probleemgezinnen.

Geraadpleegde literatuur

Bijl R.V e.a. Integratiekaart 2005, De maatschappelijke integratie van migranten in de tijd gevolgd: trend en cohortanalyses. Den Haag. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum / Centraal Bureau voor de Statistiek (2005).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2004), Statistisch jaarboek 2004, Voorburg / Heerlen, CBS.

Gijsberts, M. en Merens A. (redactie, 2004). Emancipatie in estafette, de positie van vrouwen uit etnische minderheden. Den Haag, Sociaal Cultureel planbureau.

Kloosterman, K. (2004) Antillianen en Arubanen in de stad Groningen, Groningen, Bureau Onderzoek.

Kloosterman K. (2005) Oudkomers in de bijstand, Groningen, Bureau Onderzoek

Meerling (1980) Methoden en technieken van psychologisch onderzoek, deel 1: Model, observatie en beslissing, Meppel, Boom

Sociaal Cultureel Planbureau / Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum / Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Jaarrapport Integratie 2005.

Vosselman, J. e.a. (2005). Te veel problemen onder één dak. Een Quicksan naar multi-probleemgezinnen in Groningen. Groningen, Bureau Onderzoek

Spreken begintoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	60%	26%	12%	2%	42
Antilliaans / Arubaans	15%	48%	26%	11%	27
Aziatisch	73%	19%	5%	3%	139
Marokkaans	87%	13%			23
Noord-Mediterraans	65%	29%	6%		17
Oost-Europees	66%	23%	6%	6%	71
Turks	73%	27%			15
Zuid/midden Amerika	69%	19%	9%	3%	32
Zuid-Mediterraans	85%	15%			13
Totaal	252	87	27	13	379
	66%	23%	7%	3%	

Luisteren begintoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	58%	26%	12%	5%	43
Antilliaans / Arubaans	13%	44%	28%	16%	32
Aziatisch	74%	18%	6%	3%	140
Marokkaans	87%	13%			23
Noord-Mediterraans	65%	29%	6%		17
Oost-Europees	66%	20%	7%	7%	71
Turks	73%	27%			15
Zuid/midden Amerika	63%	22%	9%	6%	32
Zuid-Mediterraans	85%	15%			13
Totaal	252	85	31	18	386
	65%	22%	8%	5%	

Schrijven begintoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	60%	26%	12%	2%	43
Antilliaans / Arubaans	13%	47%	25%	16%	32
Aziatisch	72%	21%	4%	3%	141
Marokkaans	87%	13%			23
Noord-Mediterraans	65%	29%	6%		17
Oost-Europees	68%	23%	4%	6%	71
Turks	80%	20%			15
Zuid/midden Amerika	63%	25%	9%	3%	32
Zuid-Mediterraans	85%	15%			13
Totaal	253	93	26	15	387
	65%	24%	7%	4%	

Lezen begintoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	58%	26%	14%	2%	43
Antilliaans / Arubaans	13%	50%	28%	9%	32
Aziatisch	73%	20%	4%	3%	138
Marokkaans	87%	13%			23
Noord-Mediterraans	65%	29%	6%		17
Oost-Europees	67%	20%	7%	6%	70
Turks	73%	20%	7%		15
Zuid/midden Amerika	63%	25%	6%	6%	32
Zuid-Mediterraans	85%	15%			13
Totaal	250	89	30	14	383
	65%	23%	8%	4%	

Spreken eindtoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	20%	47%	30%	3%	30
Antilliaans / Arubaans	4%	25%	50%	21%	24
Aziatisch	4%	25%	50%	21%	24
Marokkaans	33%	42%	25%		12
Noord-Mediterraans	25%	38%	25%	13%	16
Oost-Europees	2%	26%	49%	23%	53
Turks	50%	17%	17%	17%	6
Zuid/midden Amerika	12%	24%	40%	24%	25
Zuid-Mediterraans	64%	18%	9%	9%	11
Totaal	30	60	78	33	201
	15%	30%	39%	16%	

Luisteren eindtoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	30%	50%	13%	7%	30
Antilliaans / Arubaans	9%	35%	39%	17%	23
Aziatisch	35%	33%	26%	7%	101
Marokkaans	33%	42%	25%		12
Noord-Mediterraans	25%	31%	38%	6%	16
Oost-Europees	19%	52%	29%		52
Turks	50%	17%	17%	17%	6
Zuid/midden Amerika	12%	12%	56%	20%	25
Zuid-Mediterraans	73%	9%	18%		11
Totaal	78	98	80	20	276
	28%	36%	29%	7%	

Spreken eindtoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	30%	43%	23%	3%	30
Antilliaans / Arubaans	4%	33%	50%	13%	24
Aziatisch	28%	46%	22%	4%	102
Marokkaans	42%	42%	17%		12
Noord-Mediterraans	25%	50%	19%	6%	16
Oost-Europees	4%	26%	43%	28%	54
Turks	50%	17%	17%	17%	6
Zuid/midden Amerika	8%	32%	40%	20%	25
Zuid-Mediterraans	64%	36%			11
Totaal	62	108	80	30	280
	22%	39%	29%	11%	

Lezen eindtoets	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Afrikaans	30%	33%	33%	3%	30
Antilliaans / Arubaans	8%	46%	29%	17%	24
Aziatisch	31%	35%	25%	8%	102
Marokkaans	42%	25%	33%		12
Noord-Mediterraans	19%	50%	25%	6%	16
Oost-Europees	22%	46%	31%		54
Turks	50%	17%	17%	17%	6
Zuid/midden Amerika	20%	12%	44%	24%	25
Zuid-Mediterraans	64%	27%	9%		11
Totaal	78	100	81	21	280
	28%	36%	29%	8%	